[illegible]

ՀԱՅ—ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒԾԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՈՒՄ ՅՈՐԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Հանդիսավոր Նիստ Ազգային Ժողովով

ՍՍՀՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՆ.— ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ—ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ.

Պատրիարքարանի և Մայր եկեղեցւոյ շուրջը ծանական մեծ և յիշատակելի օրուան յատուկ եռանգ ու ոգեւորութիւն սկսած էր երեկ առաւօտէն ի վեր։ Պատրիարքարանի թաղվնտի փողոցներուն մէջ մինչև Բարեխօսական սկսու�ը՝ յաղթական կամարներ կ'շինուէին, հակակոսներ այրուքէնը կրելով իրենց վրայ, կարմիր և սպիտակ ժապաւէններով, դրօշներով և պատկերներով զարդարուած։ Այդ չրջանակին մէջ գանուող խանութներ իրենց կարգին պատրաստէին կ'զարդարուէին, իսկ Նրուսաղէմեան ճակատը խորհրդաւոր երեւոյթ մը առած էր թաղարներով, լապտերներով և դրօշներով, որոնց մէջ կ'կիրեւէին Դէորգ Դ.-ի, Մկրտիչ Ա.-ի Մատթէոս Բ.-ի արդի Ս. Հայրապետին, Յովհաննէս Եպսկ. և Յարութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքներուն, և ներսէս Պատրիարքին մեծադիր պատկերները, հայ թերթերու անուններ կրող փոքրիկ դրօշներով չրծապատուած։ Ամէն կողմ կենցաղ Դիր ու Դրպանութիւներ խոյր վերատուութիւններ աչքի կ'զարնէին, ու ոգեւորութիւնը կ'սէր կ'ասէրնար հեռակեան օրուան մեծարգը այս ատոր հայութեան պատուոյն համապատասխան վայելչութեամբ տեսնելու համար։

Երեկոյեան ժամը 3ին Ազգ. Ժողովը գումարուեցաւ։ Մայր եկեղեցւոյն մէջին տաճարին մէջ, որուն վարագոյրը փակ կ'մնար, բայց ուռա Սեղանին քով փոքր սեղան մը չարդարուած էր Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպի պատկերներով, որոնց առջեւ ժամերը վառուած էին Ժողովին գումարման պատուոյն։

Տեղապահ Սրբազանը վեղար ի գլուխ և ճակատագրական պնակին կոնակ, իր քով ունենալով Տ. Հիւսակ և Տ. Մաղաքիա Սրբազանները, Գաւառ. Փոխանորդն ու քահանայ Ժողովականներ, և բազման աղօթքէն յետոյ, առեանը բացուած յայտարարուեցաւ ի ներկայութեան 55 հերետիներու, ղորոց թիւը ապա հասաւ 72ի։

Տեղ. Տաղաւարեան էֆ.-ի հրաւէրով նախ Ա. ատենադպիր Արամեանց էֆ. կարդաց Հայրապետական հեռաւեալ կոնդակը, որ լուսնցաւ յանկարծ։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

ԴԷՈՐԳ ՆՈՒՐԱՅ ՅԻՒՍԻՍԻ ՓՐԻՍՏՈՍԻ.....

Սերեբբասանեորդությամբ աւուր ամանան Հոկտեմբերի անցելոյ 1912 ամի, ի ամենի համազգային բարեբարաց՝ Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց, կատարեցաւ ատ ի Ս. Եկեղեցիս Հայաստանեայց և յազգային դպրոցս մեր հանդիսաւոր բացումն Օրելենական տարւոյ, զոր անհրաժեշտ վարկաք հաստատել իւիշատակ 1500ամեայ գիւտ տարի Հայոց և 400ամեայ Հայ տպագրութեան մեծի Օրելենի։ Քաջայայտ է Ամենազաւուութեան Զերում, զի ի չնորհս գիւտի տարի Հայոց և Հայ տպագրութեան ճոխացաւ և ծաղկեցաւ մայրենի գրականութիւն մեր, հիմնեցաւ և բազմացաւ ազգային դպրոցք, տպարանք և այլ կրթական և Աստուածամատոյ հաստատութիւնք, որոնք յատկդիմեցաւ. հանգոյն ազգն մեր ըստ մասաւորագանի և ըստ բարոյականի և դասեցաւ ի չարս քաղաքակիրթ ազգաց։ Սակայն ազգասէր ազնուարար պայմանք և դրաւուարատաս հանգամանք ազգային կենաց մերոյ, յընթացս դարուց և ամենամեայ մասնեալով զազգն Հայոց և զՀայաստան այնարհ բռնութեանց, ասենդանաց և աւերածութեանց բարբարոսաց, կասեցուցին և արգելեցին գկանոնաւոր յառաջդիմութիւն մեր, թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ առաւելապէս ի գիւղական տարրն, ի խաւարի և ի տգիտութեան, զրկեալ խաչաւոր կենսաւոր լուսոյն գիտութեան։

Բարոյական և ազգային սրբազան պարտիք կան ի վերայ մեր ամենացանցս, Ամենապարիս հոգւոյս, չթողուլ անուանդիր զգեղջուկ ժողովուրդն մեր առանց կրթութեան և դաստիարակութեան, այլ տալ ճաշակել նմա զչարագործ պտուղ սահմանադրութեան Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց Մեսրոպայ և Սահակայ, զնայ զրոյն ասեմք, որ ընթացս հնգեռասան դարուց, դժբախտաբար, մնացեալ կայ անմանայ և անծանօթ մեծամասնութեան ազգիս Հայոց։ Բայսմ յոգեւնական տարբերի մարդայնոց քաղաքակրթական մեծի ոտնիս պարտական ենք առաւելապէս տարեալ և կենդրոնացուցանել զուշադրութիւն և զաշխատանս մեր ի վերայ ազգային կրթութեան և դաստիարակութեան, բանալով ի գիւղօրայս զդպրոցս հանրակրթական և ըստ պահանջմանց տեղական պայմանից նա՛և զարհեստագիտական և զերկրագործական։ Այսու ճանապարհս միայն մարդ՝ մեր ի ներքսոյ Ժողովուրդն մեր ի խաւարէ ի լոյս, ի մահուանէ ի կեանս և յանգիտութենէ ի գիտութիւն ելմարտութեան, տալով նմա ճանաչել զմարդկային և զազգային իրաւունս իւր, մերձեցուցանելով առողջամիտ քաղաքակրթութեան։

Ահա այսօրինակ մտապակերք ընթանային առաջի աչաց մերոց և լսեաք յամենայն կողմանց զաղղանաս և զինդրս հարիւրաւոր հայանակ գիւղորէից մերոց վասն օգնելոյ ուսումնասիրաբար հաստատելոյ գաւակաց իւրեանց, զի մեք ի յաւերժացուցն մեծի Օրելենիս սկիզբն արարք դպրոցական դրամագլխոյ, նուիրատուութեամբ Մայր Աթոռոյս և պարտաճանաչ ազգայնոց մերոց։ Եւ մեք լիայոյս եմք, զի օժանդակութեամբ ողջմիտ և ազգասէր անձանց և գործչաց փութով մարթասցուք հետգհետէ բուժել գմահաբեր վէրս ազիտութեան գիւղական ժողովրդեան մերոյ, բազմացուցանելով և ապահովելով զազգային դպրոցս, որք են գլխաւոր ազգակալ ազգասիրութեան լեզուի և գրականութեան և մեծագոյն գոյութեան ազգիս։

Արդ ի նկատ առեալ զայս ամենայն, այսու Հայրապետական կոնդակաւս մերով յանձնարարեմք Ձեզ, Ամենապատիւ եղբայր, խորհիլ ընդ յոգեւնական յանձնաժողովոյդ և սկիզբն առնել դպրոցական դրամագլխոյ և կազմակերպել զայդ, ընդ տեսչութեամբ և իրաւասութեամբ Պատկառելի Ազգային Ժողովոյ։

Մեք հաւատամք, զի ձեռնարկութիւնդ այդ լիցի մեծ և պատուաբեր ի մերձաւոր ապագայի յօգուտ կրթութեան բազմակարգ ժողովրդեան մերոյ ի յաւերժացու�ն համազգային մեծի Օրելենիս։

Օրհնելով Զձեզ և զանձնայն պատուական անդամս Ազգային Ժողովոյ և Օրելենական Ծանձնաժողովոյ, մաղթեմք ի Տեառնէ պարգեւել ամենեցունցդ յաջողութիւն, կար և զօրութիւն և ազգի մերում՝ անդադրութիւն և երջանկութիւն։

Ողջ լերուք, զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ ի մէնջ։ Ամէն։

ԳԻԼԻՐԴ Ս.
ԿԱԶԱՐԱԿԻՈՅ ԱՌԵՏԱՅՑ ՀԱՅՈՑ

,12 Յունիսի 1913 -ի

Բ.-ո Տ.-ոյն Ռեկիր է Հայրապետութեան Դ.-ոյ Բ.-ի յԱշուրեան Մայր Աթոռս Ս. Էջմիածնի ի Վաղարշապատ թ. 900։

Այս կոնդակի ընթերցումէն յետոյ, Տր. Տաղաւարեան էֆ. կարդաց յրելենական հանդէսներու բացման խօսքը, որ հմայիչ ուսումնասիրութիւն մ'էր, Հայոց գրոց գիւտն ազի քաղաքակրթական վիճակին, գրոց գիւտին և տպագրութեան վրայ, նոր ծանօթութիւններով և հետաքրքիր նիւթերով։ Այս ճանաչողութիւնը որ կէս ժամու չափ տեւեց, ուշադրութեամբ լսուելէ յետոյ ծափահարուեցաւ։ Երկուշաբթի օրուան թուականը կանչ և ըստ բարոյականի և դասեցաւ ի չարս քաղաքակիրթ ազգաց։ Սակայն ազնուական ազնուարար պայմանք և դրաւուարատաս հանգամանք ազգային կենաց մերոյ, յընթացս դարուց և ամենամեայ մասնեալով զազգն Հայոց և զՀայաստան այնարհ բռնութեանց, ասենդանաց և աւերածութեանց բարբարոսաց, կասեցուցին և արգելեցին գկանոնաւոր յառաջդիմութիւն մեր, թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ առաւելապէս ի գիւղական տարրն, ի խաւարի և ի տգիտութեան, զրկեալ խաչաւոր կենսաւոր լուսոյն գիտութեան։

Բարոյական և ազգային սրբազան պարտիք կան ի վերայ մեր ամենացանցս, Ամենապարիս հոգւոյս, չթողուլ անուանդիր զգեղջուկ ժողովուրդն մեր առանց կրթութեան և դաստիարակութեան, այլ տալ ճաշակել նմա զչարագործ պտուղ սահմանադրութեան Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց Մեսրոպայ և Սահակայ, զնայ զրոյն ասեմք, որ ընթացս հնգեռասան դարուց, դժբախտաբար, մնացեալ կայ անմանայ և անծանօթ մեծամասնութեան ազգիս Հայոց։ Բայսմ յոգեւնական տարբերի մարդայնոց քաղաքակրթական մեծի ոտնիս պարտական ենք առաւելապէս տարեալ և կենդրոնացուցանել զուշադրութիւն և զաշխատանս մեր ի վերայ ազգային կրթութեան և դաստիարակութեան, բանալով ի գիւղօրայս զդպրոցս հանրակրթական և ըստ պահանջմանց տեղական պայմանից նա՛և զարհեստագիտական և զերկրագործական։ Այսու ճանապարհս միայն մարդ՝ մեր ի ներքսոյ Ժողովուրդն մեր ի խաւարէ ի լոյս, ի մահուանէ ի կեանս և յանգիտութենէ ի գիտութիւն ելմարտութեան, տալով նմա ճանաչել զմարդկային և զազգային իրաւունս իւր, մերձեցուցանելով առողջամիտ քաղաքակրթութեան։

Ահա այսօրինակ մտապակերք ընթանային առաջի աչաց մերոց և լսեաք յամենայն կողմանց զաղղանաս և զինդրս հարիւրաւոր հայանակ գիւղորէից մերոց վասն օգնելոյ ուսումնասիրաբար հաստատելոյ գաւակաց իւրեանց, զի մեք ի յաւերժացուցն մեծի Օրելենիս սկիզբն արարք դպրոցական դրամագլխոյ, նուիրատուութեամբ Մայր Աթոռոյս և պարտաճանաչ ազգայնոց մերոց։ Եւ մեք լիայոյս եմք, զի օժանդակութեամբ, օգնականութեամբ և գործակցութեամբ ողջմիտ և ազգասէր անձանց և գործչաց փութով մարթասցուք հետգհետէ բուժել գմահաբեր վէրս ազիտութեան գիւղական ժողովրդեան մերոյ, բազմացուցանելով և ապահովելով զազգային դպրոցս, որք են գլխաւոր ազգակալ ազգասիրութեան լեզուի և գրականութեան և մեծագոյն գոյութեան ազգիս։

Արդ ի նկատ առեալ զայս ամենայն, այսու Հայրապետական կոնդակաւս մերով յանձնարարեմք Ձեզ, Ամենապատիւ եղբայր, խորհիլ ընդ յոգեւնական յանձնաժողովոյ և սկիզբն առնել դպրոցական դրամագլխոյ և կազմակերպել զայդ, ընդ տեսչութեամբ և իրաւասութեամբ Պատկառելի Ազգային Ժողովոյ։

Մեք հաւատամք, զի ձեռնարկութիւնդ այդ լիցի մեծ և պատուաբեր ի մերձաւոր ապագայի յօգուտ կրթութեան բազմակարգ ժողովրդեան մերոյ ի յաւերժացուցն համազգային մեծի Օրելենիս։

Օրհնելով Զձեզ և զանձնայն պատուական անդամս Ազգային Ժողովոյ և Օրելենական Ծանձնաժողովոյ, մաղթեմք ի Տեառնէ պարգեւել ամենեցունցդ յաջողութիւն, կար և զօրութիւն և ազգի մերում՝ անդադրութիւն և երջանկութիւն։

Ողջ լերուք, զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ ի մէնջ։ Ամէն։

ԳԻԼԻՐԴ Ս.
ԿԱԶԱՐԱԿԻՈՅ ԱՌԵՏԱՅՑ ՀԱՅՈՑ

,12 Յունիսի 1913 -ի

Բ.-ո Տ.-ոյն Ռեկիր է Հայրապետութեան Դ.-ոյ Բ.-ի յԱշուրեան Մայր Աթոռս Ս. Էջմիածնի ի Վաղարշապատ թ. 900։

Այս կոնդակի ընթերցումէն յետոյ, Տր. Տաղաւարեան էֆ. կարդաց յրելենական հանդէսներու բացման խօսքը, որ հմայիչ ուսումնասիրութիւն մ'էր, Հայոց գրոց գիւտն ազի քաղաքակրթական վիճակին, գրոց գիւտին և տպագրութեան վրայ, նոր ծանօթութիւններով և հետաքրքիր նիւթերով։ Այս ճանաչողութիւնը որ կէս ժամու չափ տեւեց, ուշադրութեամբ լսուելէ յետոյ ծափահարուեցաւ։ Երկուշաբթի օրուան թուականը կանչ և ըստ բարոյականի և դասեցաւ ի չարս քաղաքակիրթ ազգաց։ Սակայն ազնուական ազնուարար պայմանք և դրաւուարատաս հանգամանք ազգային կենաց մերոյ, յընթացս դարուց և ամենամեայ մասնեալով զազգն Հայոց և զՀայաստան այնարհ բռնութեանց, ասենդանաց և աւերածութեանց բարբարոսաց, կասեցուցին և արգելեցին գկանոնաւոր յառաջդիմութիւն մեր, թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ թողով զմեծամասնութիւն մեր՝ առաւելապէս ի գիւղական տարրն, ի խաւարի և ի տգիտութեան, զրկեալ խաչաւոր կենսաւոր լուսոյն գիտութեան։

Բարոյական և ազգային սրբազան պարտիք կան ի վերայ մեր ամենացանցս, Ամենապարիս հոգւոյս, չթողուլ անուանդիր զգեղջուկ ժողովուրդն մեր առանց կրթութեան և դաստիարակութեան, այլ տալ ճաշակել նմա զչարագործ պտուղ սահմանադրութեան Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց Մեսրոպայ և Սահակայ, զնայ զրոյն ասեմք, որ ընթացս հնգեռասան դարուց, դժբախտաբար, մնացեալ կայ անմանայ և անծանօթ մեծամասնութեան ազգիս Հայոց։ Բայսմ յոգեւնական տարբերի մարդայնոց քաղաքակրթական մեծի ոտնիս պարտական ենք առաւելապէս տարեալ և կենդրոնացուցանել զուշադրութիւն և զաշխատանս մեր ի վերայ ազգային կրթութեան և դաստիարակութեան, բանալով ի գիւղօրայս զդպրոցս հանրակրթական և ըստ պահանջմանց տեղական պայմանից նա՛և զարհեստագիտական և զերկրագործական։ Այսու ճանապարհս միայն մարդ՝ մեր ի ներքսոյ Ժողովուրդն մեր ի խաւարէ ի լոյս, ի մահուանէ ի կեանս և յանգիտութենէ ի գիտութիւն ելմարտութեան, տալով նմա ճանաչել զմարդկային և զազգային իրաւունս իւր, մերձեցուցանելով առողջամիտ քաղաքակրթութեան։

Ահա այսօրինակ մտապակերք ընթանային առաջի աչաց մերոց և լսեաք յամենայն կողմանց զաղղանաս և զինդրս հարիւրաւոր հայանակ գիւղորէից մերոց վասն օգնելոյ ուսումնասիրաբար հաստատելոյ գաւակաց իւրեանց, զի մեք ի յաւերժացուցն մեծի Օրելենիս սկիզբն արարք դպրոցական դրամագլխոյ, նուիրատուութեամբ Մայր Աթոռոյս և պարտաճանաչ ազգայնոց մերոց։ Եւ մեք լիայոյս եմք, զի օժանդակութեամբ, օգնականութեամբ և գործակցութեամբ ողջմիտ և ազգասէր անձանց և գործչաց փութով մարթասցուք հետգհետէ բուժել գմահաբեր վէրս ազիտութեան գիւղական ժողովրդեան մերոյ, բազմացուցանելով և ապահովելով զազգային դպրոցս, որք են գլխաւոր ազգակալ ազգասիրութեան լեզուի և գրականութեան և մեծագոյն գոյութեան ազգիս։

Արդ ի նկատ առեալ զայս ամենայն, այսու Հայրապետական կոնդակաւս մերով յանձնարարեմք Ձեզ, Ամենապատիւ եղբայր, խորհիլ ընդ յոգեւնական յանձնաժողովոյդ